

*Aktuālais par
ozolu kalšanu un
meža kaitēkļiem*

*Meža īpašnieku
iespaidi
apmeklējumā
Latgalē*

*Guntis Grīnšteins
par saimniekošanu
mežā*

MEŽA ĪPAŠNIEKI DALĀS PIEREDZĒ MEŽA APMEKLĒJUMOS LATVIJĀ UN ĀRZEMĒS

Iestājoties vasarai, meža īpašnieki labprāt izmanto iespēju apmeklēt citus meža īpašniekus un iepazīties ar mežu apsaimniekošanas pieredzi kādā citā Latvijas reģionā vai ārzemēs. Notikuši jau pirmie mežu apmeklējumi, un dalībnieki dalās ar iespaidiem. Viens no tiem notika jūnija sākumā Vācijā.

Mežu apmeklējumus nodrošina Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra filiāle “Meža konsultāciju pakalpojumu centrs” Lauku attīstības programmas

(LAP) investīciju pasākumu 2014.–2020. gadam ietvaros.

Pasākuma mērķis ir nodrošināt mežu apmeklējumus saistībā ar noteiktu tematiku – konkrētām ilgtspējīgas saimniekošanas metodēm vai tehnoloģijām, saimniekošanas veida dažādošanu, dalību īsās piegādes ķēdēs, jaunu darījumu darbību un tehnoloģiju izstrādi, izmantošanu, meža noturības uzlabošanu un citiem mežsaimniecības jautājumiem. Tiek piedāvāti dažādas tematikas mežsaimniecību apmeklējumi gan Latvijā,

gan ārzemēs. Pieredzes braucieni turpināsies līdz 2020. gada 1. oktobrim. Lai varētu piedalīties apmeklējumos, dalībniekiem ir jāpierāda iesaiste minētajās nozarēs, kā arī jāreķinās ar līdzmaksājumu – braucienos Latvijā 20%, ārzemju – 30% no kopējām vienas personas izmaksām.

Ar mežu apmeklējumu tēmām un plānotajiem braucieniem var iepazīties www.mkpc.llkc.lv sadaļā Meža apmeklējumi. Savukārt par braucieni iespaidiem var izlasīt šajā “Čiekurā” 5., 8.–9. un 12. lpp.

ŠAJĀ NUMURĀ:

Aktuālā informācija par ozolu kalšanu	3
Aktuālais par meža kaitēkļiem	3
Latvijas iedzīvotāji ir pret jaunāku mežu ciršanu	4
Atjaunota diskusija par izmaiņām koku ciršanas un meža atjaunošanas noteikumos	4
Zemkopības ministrs iepazīstas ar meža nozares attīstības iespējām	5
Aktualitātes meža ugunsapsardzībā	5
Mācāmies, kā saimniekot mežā putniem draudzīgi	6
Pēc pieredzes uz Vestienu un Latgali	6
Mežs, kur pie katra kvadrātmetra ir piestrādāts	6
Intereses vajag prast saskaņot	7
Iegūst pieredzi meža apmeklējumā Vācijā	8
Zviedrijas meža īpašnieki viesojas Latvijā	9
Eglu astoņzobu mizgrauža apdraudējums eglu audzēm 2019. gada vasarā	10
Padomi meža dzīvnieku postījumu mazināšanai	11
Katrš ir aicināts apmeklēt meža audzes dabā	12
Kā veido mikroliegumus	13
Jāvadās pēc izjūtām un pieredzes	14
Meža dzīvnieku postījumu problēmu var risināt sadarbojoties	14
Lielākās problēmas – ar priedi	15
Par meža kopšanu postījumu riska apstākļos	15
Buklets par meža kaitēkļiem un slimībām	16

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJI IR PRET JAUNĀKU MEŽU CIRŠANU

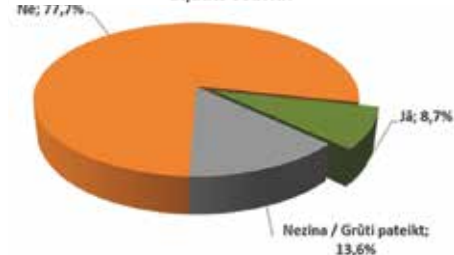
Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju – 77,7% uzskata, ka nebūtu jāļauj cirst jaunākus mežus. Tā liecina iedzīvotāju aptauja, ko šopavasār pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības pasūtījuma veica pētījumu centrs “Latvijas fakti”. Tikai 8,7% no visiem aptaujātajiem uzskata, ka jaunāku koku ciršana jāatļauj.

Uz jautājumu “Vai vajadzētu atļaut cirst jaunākus mežus, nekā tas atļauts šobrīd?”, ar “nē” visvairāk atbildēja 35–45 gadus veci iedzīvotāji (80%), kā arī 65–74 gadus veci aptaujas dalībnieki (85%) ar vidējo un nepabeigtu augstāko (81%) un augstāko (78%) izglītību. Tāpat nedaudz vairāk nekā vidēji jaunāku koku ciršanu neatbalsta cilvēki ar zemiem ienākumiem līdz 200 EUR (88%) un ar vidēji augstiem ienākumiem 501–800 EUR (84%).

Aptaujas dalībnieku vidū bija arī meža īpašnieki. Šajā iedzīvotāju grupā atbalsts jaunāku mežu ciršanai ir nedaudz lielāks – 17%, bet arī vairākums meža īpašnieku – 72% uzskata, ka jaunākus mežus nevajadzētu cirst.

Viesturs Ķerus, Latvijas Ornitoloģijas biedrības valdes priekšsēdētājs, norāda: “Atļautais meža ciršanas vecums savulaik ieviests ekonomisku apsvērumu dēļ. Pašlaik, kad mežu apsaimniekošanā dominē kailcirtes, tas ir svarīgs arī dabas vērtību saglabāšanai, it īpaši ārpus īpaši aizsargajām dabas teritorijām. Dabas vērtībām

Vai vajadzētu atļaut cirst jaunākus mežus nekā tas ir atļauts šobrīd?

bagātākie vecie meži būtiski pārsniedz ciršanas vecumu, taču daudz sugu apdzīvo arī vidēja vecuma mežus, kuru platības vēl straujāk samazinātos, ja tiktu samazināts atļautais ciršanas vecums.

Ļaujot cirst jaunākus mežus, Latvijas aйна būtiski un, visticamāk, neatgriezeniski mainītos – mežus daudz biežāk nomainītu izcirtumi, bet paši meži kļūtu nabadzīgāki – tajos būtu mazāk lielu koku, mazāk dzīvotņu dažādām sugām. Man ir liels prieks, ka arī meža īpašnieku vairākums piekrīt, ka esošie mežu ciršanas vecuma ierobežojumi ir nepieciešami,” uzsver Ķerus.

Nereti vēlme mazināt noteiktos vecuma un koku izmēra ierobežojumus mežu ciršanai tiek attaisnota ar lielākas brīvības došanu meža īpašniekiem, tāpēc īpaši būtiski ir aptaujas rezultāti, kas skaidri parāda, ka meža īpašnieku vairākumam šo ierobežojumu atcelšana nešķiet atbalstāma.

Papildu informācija: Viesturs Ķerus, Latvijas Ornitoloģijas biedrības valdes priekšsēdētājs, viesturs@lob.lv.

Informācija: www.lob.lv

ATJAUNOTA DISKUSIJA PAR IZMAIŅĀM KOKU CIRŠANAS UN MEŽA ATJAUNOŠANAS NOTEIKUMOS

Zemkopības ministrijas Meža konsultatīvās padomes sēdē šogad 5. jūnijā viens no izskatāmiem jautājumiem bija “Priekšlikumi meža apsaimniekošanu regulējošo normatīvo aktu efektivitātes uzlabošanai”. Par priekšlikumiem normatīvo aktu grozījumos informēja Zemkopības ministrijas Meža departamenta Meža resursu un medību daļas vadītāja Rita Benta.

Sākotnēji normatīvo aktu grozījumi un to izvērtējums tika izstrādāts 2017. gadā, organizējot sanāksmes un diskusijas ar dažādu interešu grupu pārstāvjiem. Taču pēc nemainīgiem vides organizāciju iebildumiem pret noteikumu grozījumiem to tālākā virzība 2017. gada nogalē tika apturēta.

Izvērtējot iepriekšējā saskaņošanas procesā saņemtos priekšlikumus un viedokļus, pašlaik veiktas izmaiņas plāno-

tajos Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr. 935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” grozījumos un tie sagatavoti tālākai saskaņošanai. Grozījumi ietver galvenās cirtes koku caurmēra, atstājamo ekoloģisko un sauso koku saglabāšanas nosacījumu izmaiņas, kā arī galvenās cirtes izpildes laiku pēc kopšanas cirtes. Reizē izstrādāti arī priekšlikumi grozījumiem MK noteikumos Nr. 308 “Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi, kas papildināti ar jauniem meža atjaunošanas nosacījumiem”.

Plašāk ar plānotām izmaiņām MK noteikumos var iepazīties www.zm.gov.lv – Meža nozare – Nozares darba grupas, padomes – Meža konsultatīvā padome – Sanāksmes.

Sarmīte Grundšteine, MKPC

Raksta sagatavošanā izmantota ZM informācija un Ritas Bentas prezentācija MKP sēdē

UZZIŅAI

Meža konsultatīvā padome (MKP) ir konsultatīva un koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir veicināt līdzsvarotas meža nozares politikas veidošanu un īstenošanu Latvijā, tās darbību nosaka 2012. gada 3. jūlija MK noteikumi Nr.473 “Meža konsultatīvās padomes nolikums”.

MKP sastāvā ir privāto un publisko (valsts un pašvaldību) mežu īpašnieku un pārvaldītāju, kokrūpniecības, meža nekoksnes vērtību apsaimniekotāju, meža apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēju, vides un dabas aizsardzības, kā arī darba ņēmēju interešu grupu pārstāvji.

AKTUĀLĀ INFORMĀCIJA PAR OZOLU KALŠANU

Jau no 2017. gada Valsts meža dienests (VMD) veic ozolu audžu apsekošanu, lai identificētu akūto ozolu kalšanu. Šogad Valsts meža dienests noņēmis jau četrus paraugus – divus Cēsu apkārtnē, vienu Dundagas apkārtnē un vienu Rudbāržu apkārtnē, no kuriem slimība konstatēta Dundagas apkārtnē ņemtajam paraugam.

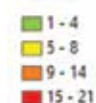
Mērķis ir veikt ozolu audžu apsekošanu, lai konstatētu ar akūto ozolu kalšanas pazīmēm slimo koku izplatību, kā arī veiktu inficēto ozolu laboratorisko pārbaudi uz baktēriju sugām *Gibbsiella quercinecans* un *Brenneria goodwinii*. Apsekošanas rezultāti tiks izmantoti zinātniskā pētījuma projekta “Risinājumu izstrāde akūtās ozolu kalšanas ierobežošanai Talsu paugurainē Meža pētīšanas stacijas teritorijā, kuri pēc nepieciešamības piemērojami arī pārējā Latvijas teritorijā īstenošanā.

Galvenās akūtās ozolu kalšanas slimības pazīmes ir – stumbra sulošana tumšu laukumu veidā uz stumbra un ozolu kalšana, kas sākas no galotnes, kā rezultātā koks nokalst 3–5 gadu laikā.

Valsts meža dienesta darbinieki līdz 2019. gada rudenim plāno apsekt ozolu audzes Vidzemes, Latgales un Zemgales reģionā, kopējā apsekojamā teritorijā ir vismaz 1000 hektāri. Kopumā no 2017. gada akūtā ozolu kalšana ir apstiprināta 24 gadījumos.

Apsekojamās ozolu audzes atlasa no

Apsekojamo nogabalu skaits

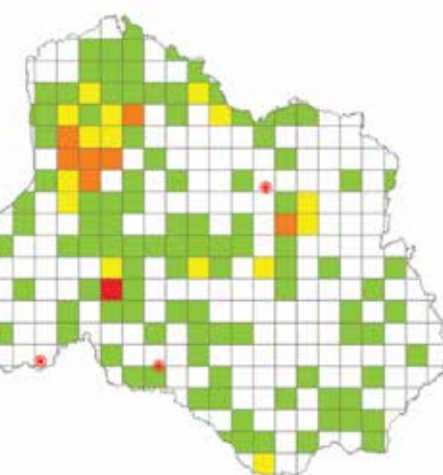
Apstiprināta_AOK

Akūtās ozolu kalšanas skartie koki Dabas parkā “Talsu pauguraine”

meža valsts reģistra pēc sekojošiem kritērijiem: mežaudzes vecums – 50 gadi un vairāk, mežaudzes formula – 6, 7, 8, 9, 10 ozoli, nogabala platība – viens hektārs un vairāk.

Valsts meža dienests aicina apsekt ozolus savā īpašumā. Ja pamanāt kādas

no akūtās ozolu kalšanas slimības pazīmēm, lūgums aizpildīt anketu, kas atrodama VMD mājas lapā, un nodot tuvākajā VMD virsmežniecībā.

Lūdzam informēt VMD inženierus meža aizsardzības jautājumos:

Oskars Zaļkalns, tālrunis: 26188968; e-pasts: oskars.zalkalns@dienvidkurzeme.vmd.gov.lv

Vasilijs Kolačs, tālrunis: 29441040; e-pasts: vasilijs.kolacs@ziemelvidzeme.vmd.gov.lv

Sīkāka informācija: Andis Purs, VMD Meža un vides aizsardzības daļas vadītājs.

Selva Šulce, VMD

Materiāls sagatavots sadarbībā ar Oskaru Zaļkalnu.

AKTUĀLAIS PAR MEŽA KAITĒKĻIEM

Meža kaitēkļi var atstāt būtisku ietekmi uz mežu. Pašlaik lielākos draudus Latvijas mežaudzēm rada priežu rūsganā zāglapsene (*Neodiprion sertifer*), kas ir tradicionāls jaunaudzju kaitēklis, bet savas savairošanās laikā bojā visa vecuma priežu audzes. Pašreiz kaitēklis ir novērojams gan jaunaudzēs, gan arī pieaugušo priežu vainagos. Vietām kāpuri novērojami arī priedēm apstādījumos. Šogad priežu rūsganās zāglapsenes savairojušās nedaudz vairāk nekā citus gadus.

Priežu rūsganā zāglapsene ir viens no izplatītākajiem un nozīmīgākajiem priežu jaunaudzju kaitēkļiem, ko lielākā vai mazākā skaitā konstatē katru gadu.

Zāglapsenes trihogrammas negatīvi ietekmē brakonīdi, jātnieciņi, kāpurmūšas, skudras, kā arī zeltactiņas, sprakšķu kāpuri un arī putni. Lai samazinātu skujgrauzēju kaitēkļu bojājumus, riskam pakļautajās mežaudzēs vēlams izvietot būrus putnu piesaistīšanai.

Zāglapseņu oliņas ziemo uz skujām, no kurām maija vidū šķīļas kāpuri, kas barojas ar iepriekšējo gadu skujām, kāpuri var apvienoties sevišķi lielās kolonijās, tādējādi nodrošinot savas sugas aizsardzību. Briesmu gadījumā kāpuri atliec galvu un izdala lipīgu šķidrums, kas atbaida to dabiskos ienaidniekus – skudras. Priedēm pēc zāglapseņu uzbrukuma notiek vienreizēja pilnīga atskujošanās. Ja tas notiek divas vai vairākas reizes pēc kārtas, tad koka izdzīvošanas iespējas ir apdraudētas.

Pierīgā šogad novērojama arī priežu iedzeltenā zāglapsene (*Gilpinia pallida*), kurai gada laikā attīstās pat divas paaudzes. Pirmās paaudzes priežu iedzeltenās zāglapsenes lido maijā, kāpuri izšķīļas maija beigās, uzturas kolonijās un barojas ar skujām līdz jūlija sākumam. Iedzeltenā priežu zāglapsene sastopama uz dažāda vecuma priedēm – gan līdz astoņus gadus vecām, gan pieaugušām un pāraugušām priežu audzēm.

Foto: VMD arhīvs

Rūsgano zāglapseņu radītie bojājumi

Šopavasār atsevišķās vietās ir novērojami arī mazās egļu zāglapsenes (*Pristiphora abietina*) bojājumi. Mazā egļu zāglapsene oliņas dēj plaukstošu dzinumu skujās, un kāpuru bojātās skujas sakalst un nobrūnē.

Sīkāka informācija: Oskars Zaļkalns, VMD meža aizsardzības inženieris, tālrunis: 26188968, e-pasts: oskars.zalkalns@dienvidkurzeme.vmd.gov.lv

Selva Šulce, VMD

Materiāls tapis sadarbībā ar VMD meža aizsardzības inženieri Oskaru Zaļkalnu.

ZEMKOPIBAS MINISTRS IEPAZĪSTAS AR MEŽA NOZARES ATTĪSTĪBAS IESPĒJĀM

Pēc Latvijas Meža īpašnieku biedrības (LMIB) un Latvijas Kokrūpniecības federācijas uzaicinājuma jūnija sākumā notika zemkopības ministra tikšanās ar meža nozares pārstāvjiem. Vizītes laikā viesi un ministrs apmeklēja kokaudzētavu “Podiņi”, kas ir lielākā kailsakņu stādu ar uzlabotu sakņu sistēmu kokaudzētava pasaulē, uzklausa informāciju par Meža pētīšanas stacijas darbu, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” zinātnieku pētījumiem meža selekcijā, apskatīja zema sākotnējā biežuma egļu audzi Kalsnavā un vienu no Latvijas lielākajām kokzāģētavām “AKZ” Aizkrauklē.

Izbraukuma vizītes laikā tika diskutēts par iespējām izmantot zinātnisko pētījumu rezultātus par meža selekciju un ar mazāku kociņu skaitu veidoto stādījumu izmantošanu produktīvāku, kvalitatīvāku mežaudžu veidošanai, klimata pārmaiņu ietekmi uz meža audzēšanas ciklu. Kokzāģētavas apmeklējuma laikā tika apspries-

Foto: Mārtiņš Ailts

tas kokrūpniecības attīstības tendences un izmaiņu ietekme uz pieprasījumu pēc mazāka izmēra koksnes sortimentiem.

Mārtiņš Ailts, LMIB

Kaspars Gerhards un kokaudzētavas “Podiņi” vadītājs Jānis Siksalietis apskata egļu kailsakņu stādus ar uzlabotu sakņu sistēmu

AKTUALITĀTES MEŽA UGUNSAPSARDZĪBĀ

Sogad Valsts meža dienestam ir būtisks papildinājums operatīvākam darbam meža ugunsapsardzībā – bezpilota lidaparāti (droni).

Apsēkojot liela meža ugunsgrēka plātību, mežzinim ir jāpavada samērā ilgs laiks, bet tagad bezpilota lidaparāts var veikt šo darbu dažu minūšu laikā! Bez-

pilota lidaparāti ir aprīkoti arī ar termokamerām, ar kuru palīdzību ir iespējams ieraudzīt atšķirīga siltuma avotus uz zemes. No augšas ir iespējams redzēt gan degšanu ar atklātu liesmu, gan kūpēšanu, gan arī identificēt tādu siltuma avotu, kas atrodas zem meža zemsedzes. Veicot meža ugunsgrēka teritorijas apsekojumu ar bezpilota lidaparātu, ir iespējams ope-

ratīvāk organizēt un plānot meža ugunsgrēka dzēšanas darbus iesaistītos cilvēku un materiāltehniskos resursus un to izvietojumu.

Bezpilota lidaparātus ir iespējams izmantot ne tikai meža ugunsapsardzībā, bet arī citu objektu apskatei, piemēram, lai apskatītu meža kaitēkļu nodarītos masveida bojājumus vai lai novērtētu dabas stihiju – vējlauzes vai snieglauzes postījuma apmērus.

Šogad 19. maijā Valsts meža dienests reģistrējis divus paaugstinātas bīstamības meža ugunsgrēkus – vienu Kandavas, otru Olaines novadā. Olaines novada Uzvaras līdumos dega purvs un tam pieguļošais mežs, meža ugunsgrēka dzēšanu apgrūtināja spēcīgs vējš un sarežģītā pieejamība. Kopējā šī meža ugunsgrēka platība bija 60,1 hektārs. Savukārt Kandavas novadā meža ugunsgrēks bija īpaši sarežģīts, jo tā vietā atradās un sprāga kara laika mūnīcija, tādēļ meža ugunsgrēka teritorijas tuvumā atrasties bija bīstami, līdz ar to mežs izdega 15,6 hektāru platībā.

Kopumā līdz 31. maijam Valsts meža dienests ir reģistrējis 693 meža ugunsgrēkus, kuru kopējā platība 545,62 hektāri.

Atgādinām, ka, uzturoties mežā, ikvienam ir jāievēro īpaša piesardzība, jebkura maza dzirkstele var izraisīt lielu meža ugunsgrēku!

Foto: Valsts meža dienesta arhīvs

Uzmanīgi mežā ar uguni!

MĀCĀMIES, KĀ SAIMNIEKOT MEŽĀ PUTNIEM DRAUDZĪGI

LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki Valmieras pusē papildināja zināšanas par meža putniem, kā meža īpašniekiem saimniekot mežā, ievērojot putnu vajadzības.

Mežā ornitologs Viesturs Ķerus mācīja meža speciālistus atpazīt meža putnus un pievērsa uzmanību to vajadzībām, īpaši mirušajiem kokiem un to nozīmei putnu dzīvē. Viesturs Ķerus skaidro likumsakarības: “Dabā redzam, ka mirušos kokus apdzīvo sēnes, pēc tam kukaiņi, līdz ar to putniem ir vairāk ko ēst, piemēram, dzeņiem, izkaļot dobumus. Tie savukārt ir svarīgi mazajiem putniem ligzdošanai. Kad koks nokrīt, tad to var izmantot – mednis un mežirbe, kur paslēpties vai

Viesturs Ķerus (no kreisās) skaidro sauso koku nozīmību mežā

pakāpties uz koka saknēm un padziedāt, tāpat arī paceplītis. Tā kā mirušiem kokiem mežā jēgas ir ļoti daudz.”

Lektors aicina ieskatīties dabā un pieņemt saimnieciskos lēmumus putniem draudzīgi: “Jo vairāk mežā atstāsi

krūmus, vecus, zarainus, likus, mirušus, kritušus vai stāvošus kokus, jo tas būs labāk dabai. Īpaši tad, ja nav lielas ekonomiskas jēgas no meža to viltēt ārā.”

Iegūtās zināšanas meža speciālistiem noderēs, konsultējot meža īpašniekus.

PĒC PIEREDZES UZ VESTIENU UN LATGALI

Vasaras sākumā Kurzemes un Pierīgas meža īpašnieki devās pieredzes apmaiņas braucienā uz Latgali, lai apmeklētu interesantus objektus saistībā ar meža apsaimniekošanu aizsargājamās dabas teritorijās Rāznas nacionālajā parkā un meža ieadudzēšanu Vestienā.

Andrupenē brauciena dalībnieki apmeklēja purva taku, kokaudzētavu, papeļu plantāciju, Pīloru 200-gadīgo ozolu audzi Ežezera krastā, kā arī novērtēja izlases cirti priežu audzē ar citu sugu piemistojumu, kas atrodas Daugavas upes aizsargjoslā un ierobežojuma joslā.

Privātajā meža īpašumā meža īpašnieki apskatīja jaunaudzē, kuru attīstībai traucē invazīvās sugas (ošlapu kļava), kā arī piemēru, kur lieliski saimniekot mežā “sadzīvojot” ar jūras ērgli kaimiņu īpašumā. Dalībnieki atzina, ka pieredzes apmaiņas laikā bija interesantas diskusijas un gūtas vērtīgas atziņas.

Brauciena dalībnieku iespaidi par redzēto

Dzintra Tone, meža īpašniece: “Mums laimējās, ka semināru vadīja Jānis Dzalbs – erudīts praktiķis, kurš turklāt pats ir arī meža īpašnieks. Tāpēc viņa atziņām bija īpaša vērtība, jo tās nākušas ar personisko pieredzi, kas bijusi, Jānis neslēpa, ne tikai laba, bet arī stipri bēdīga. Daži viņa padomi:

Foto: Sabīne Lapuke

Saldus meža īpašnieku grupa, viesojoties Latgalē

- turēt vienmēr kārtībā īpašuma robežas un robežzīmes – kupicas. Jo kaimiņi, ar kuriem līdz šim problēmu nav bijis, var pēkšņi mainīties, un tad nesakārtotu robežu dēļ rodas problēmas un pat zaudējumi;

- pirms plānot ciršanu, meža īpašniekam pašam rūpīgi jāapdomā, kā vēlas attīstīt savu īpašumu pēc 20, 40, 50 gadiem. Nepaļauties tikai uz cirtējiem. Rūpīgi sekot līdz kopšanas cirtēm – pašam noteikt, ko izņemt, ko atstāt, lai saglabātos šķērslaukums, tajā pašā laikā būtu labums arī mežam;

- labi zināt un izprast meža likumdošanu un kā to izmantot savā mežā dažādu problēmsituāciju atrisināšanai;

- neieaugusi jaunaudzē – tas nav paaugstais gals. Jāsaprot, kādi faktori traucēja, un jāstāda atkal – citā gadalaikā, citas sugas kociņi u.c.”

Linda un Michaels Māgi: “Vēlreiz apstiprinājās mūsu puses pieredze – kaut arī gribas tūlīt pēc ciršanas veikšanas atjaunot mežaudzi, lai tā tik ātri neaizzeltu, tomēr tas ir velti – smecernieks noposta visu.

Bijām ļoti pārsteigti par invazīvās sugas ošlapu kļavas agresivitāti. Šī gada veģetācijas divos mēnešos tai jau bija trīs metru augsti dzinumi. Varbūt vajadzētu mācīties to izmantot.

MEŽS, KUR PIE KATRA KVADRĀTN

Viesojamies pie meža īpašnieka Gunta Grīnšteina, lai uzzinātu, kādas jaunas idejas radis saimnieks savā lolotajā meža īpašumā. Lielākā rūpe Gunta mežā tiek turēta par meža atjaunošanu un kopšanu. Paralēli tam šajā gadā ir izveidots jauns meža ceļš.

Izveidots jauns ceļu tīkls pēc kailcirtes

Svarīgs nosacījums, lai mežā varētu ērti saimniekot, ir patstāvīgu ceļu tīklu izveide un uzturēšana. Šogad ceļi ir uzlaboti, veidojot uzbērumus. "Projektējot ceļu, var saprast, kāpēc mežā vajadzīgs arī diķis – lai novadītu stāvošo ūdeni un uzlabotu koku augšanas apstākļus," stāsta īpašnieks. Tas kalpo ne tikai praktiskām vajadzībām, bet arī dod ainavisku pievilcību. Zeme ceļa uzbēršanai vietām tika ņemta no diķa, taču vietās, kur trūka zemes, blakus plānotajam ceļam tiek izrakta bedre, smiltis izmantotas ceļa uzbēršanai, taču bedri aizpildīja ar ceļa izbūvei traucējošā celmu saknēm. Šādi ne tikai tiek novadīts liekais ūdens no ceļa pavasara atkušņa laikā, bet arī veidojas labvēlīga vieta, kur pēc sakņu satrūdēšanas augt sēnēm. "Bez tam varu novērtēt gruntsūdens līmeni, kā arī redzēt zemes struktūru," stāsta saimnieks.

"Kāds var minēt, ka mežā ceļš ir nelietderīgs, jo aizņem vietu," teic Guntis un izmēra ierīkotā ceļa platumu. Tas ir aptuveni 3,5–4 m. Pietiekami plats, lai pa to pārvietotos gan ar personisko auto, gan dažādu meža tehniku. Ieejot un izmērot audzes lielo augošo koka attālums vienu no otra, mērlente uzrāda 4–5 m. Secinājums – ceļš iekļaujas koku augšanas telpā. "Pārdomāti ierīkots ceļš nepatērē platību,"

Foto: Dāna Supe

Guntis Grīnšteins uzskata, ka mežā ceļam jābūt pietiekami platum, lai pa to brīvi pārvietotos

spriež meža īpašnieks. Stādot kokus, tos piestāda līdz pašai ceļa malai, kad koki būs izauguši, vainagi saslēgsies. Vēlams gar ceļa malu stādīt priedi vai bērzu. Šādi izveidojot ceļu, Guntis paredz, ka tas būs drošs un ērti izbraucams ar meža tehniku un nebūs nekādu zaudējumu. Ceļi pie tam ir veidoti likumaini, kas piekļaujas esošajām audzēm ar dažādu koku vecumu. Tie veidoti ar atzariem un apgriešanās vietām.

Šādi ceļi labāk iekļaujas ainavā un neveido ieskriešanās ceļu vējam. Tagad ceļam – zemei jāļauj nosēsties un sablietēties, lai veidotu labāku nestspēju. Šādi ceļi jāizmanto atbilstoši laika apstākļiem – nedrīkst braukt, kad zeme ir izmirkusi. Ar laiku ceļa nestspēja uzlabojas, jo veidojas zālaugu apaugums un tas nostiprinās ar iestādīto koku saknēm.

► 7. lpp.

Foto: Dāna Supe

Ceļa platuma mērīšana

Foto: Dāna Supe

Pēc gadskārtām tiek analizēta kopšanas ietekme uz koku augšanu

METRA IR PIESTRĀDĀTS

◀ 6. lpp.

Jaunaudzes stādīšana

Pagājušā gada oktobrī vairākos nogabalos kailcirtē vienlaikus tika nocirsta egles, apse un bērzs, kur koku audzes augstums bija 28–30 m. Apšu nogabals krietni pārāudzis pieļaujamo ciršanas vecumu. Mežu atjaunot Guntis ir izvēlējis jau šī gada pavasarī. No iegūtā zināma daļa jāatgriez mežam atpakaļ. Augsne tika uzfrēzēta ar meža frēzi, lai tiktu radīti labāki apstākļi iestādītajiem kociņiem un samaltas ciršanas atliekas. Tā kā apkārt meža īpašumam ir lauksaimniecības zeme daudzu desmitu hektāru platībā, jādomā par audzes noturību pret vēju. Tiek stādīta jaukta egles un priedes audze attiecībā 7:3 (pašlaik meža dzīvnieku skaits ir draudoši liels priežu–egļu jaunaudžu audzēšanai. Domājot par nākotni, egles stādījumus varēs izmantot dabiskai priežu aizsardzībai pret dzīvnieku bojājumiem). Kā arī vietās, kur, izvērtējot celmus, apsei un eglei konstatēja trupi, tika stādīta priede. Varētu rasties jautājums, kāpēc jau nākamā gada pavasarī atjaunota audze, jo pēc normatīvajiem aktiem tā jāatjauno piecu gadu laikā un pastāv taču risks ar kukaiņu

bojājumiem. Uz to saimnieks atbild – lai stāds paspētu pielāgoties jaunajiem augšanas apstākļiem, pirms tas ir pakļauts cīņai par vietu zem saules no lakstaugu un sakņu atvašu noēnojuma. Nākamajā pavasarī ir lietderīgi apsekot stādījumus un iestādīt jaunus kociņus kukaiņu bojāto vietā, kas, pēc saimnieka pieredzes, spriežot no laika apstākļiem un apkārtējās mežaudzes stāvokļa, sastāda 5–10%.

Pirmajā gadā pēc kailcirtes aizzēlums ir niecīgs, tikai redzamas dažas apšu sakņu atvases – situācija jāizmanto. Pa šo laiku jaunais stādījums var paspēt iesakņoties. Uz rudens pusi paredz aizzēluma rašanos, tāpēc tiks veikta kopšana. Nākamā gada pavasarī kociņš varēs stiepties garumā un vieglāk konkurēt ar lakstaugu aizzēlumu un sakņu atvasēm. Tā kā egle labi pacieš apēnojumu, tiek domāts par saulmīli priedi. Stādīšana laikus dod iespēju priedei ātrāk ieaugt vietās, kur ir pastiprināts lakstaugu aizzēlums un tā netiks noēnota. Taču, ja kāds kociņš arī tiks noēnots, pastāv variants, ka palīdzēs pati daba – iesēties priedes, bērza vai ēncietīgās egles stādījums, un audzei būs pietiekama biežība. Būs arī kociņi dabiskai nākotnes kociņu aizsardzībai pret dzīvnieku postījumiem, nogriežot 2/3 augstumā no nākotnes kociņa.

Analizē savu darbību

Pēc katras kailcirtes Guntis rūpīgi pēta celmus. Apskatot nocirstā koka celmu, analizē, kā koks juties, jo augšanas telpa un pieejamās barības bāze ietekmē gadskārtu platumu. Pēc gadskārtu platumu saimnieks saprot, vai kopšana ir bijusi efektīva un kad tā nākusi par labu koka pieaugumam, kā arī, vai nākamā audze nav pakļauta trapes riskam. “Jau 27. gadu saimniekoju savā mežā, paskatos uz celmu un redzu, ka pēdējās 20 gadskārtas ir ar labu pieaugumu. Tas nozīmē, ka esmu pareizi izzāģējis bojātos, neperspektīvos kokus un devis atlikušajiem kokiem pietiekamu augšanas telpu,” secina īpašnieks. Piemēram, no 0,16 ha nogabala kailcirtē ir iegūti 100 m³ koksnes (dominējošā koku suga – egle).

Saimniekojot savā mežā, Guntis spēj gan mācīties, gan izstrādāt savas apsaimniekošanas metodes, gan dalīties pieredzē ar citiem. Svarīga ir informācijas un zināšanu apmaiņa starp privāto mežu īpašniekiem, it īpaši mazo mežu īpašniekiem (mazās mežsaimniecības apsaimniekošanas principiem).

Diāna Supe, MKPC

Guntis Grīnšteins, meža īpašnieks

INTERESES VAJAG PRAST SASKAŅOT

Guntis Grīnšteins, “Zelta čiekura” laureāts, nodarbojas ar mežsaimniecību no 1992. gada, pārstāv mazos meža īpašniekus līdz 50 hektāriem.

Guntis Grīnšteins uzskata, ka saimniekošana mežā sadalās trīs grupās – lielie meža īpašnieki (valsts mežs), vidējie ap 100 ha un mazie līdz 50 ha un pārējie – iedzīvotāju un sabiedrības intereses, dabas baudītāji, dabas draugi.

Viņaprāt, ciršanas vecumu vajag samazināt, bet desmitā tiesa (baznīcas tiesa) jāatstāj dabai – putniem, dzīvniekiem utt. Mazie īpašnieki pārstāv saimnieciskos meža īpašumus. “Tas nozīmē, ka man jāsamaksā pašvaldībai nodokļi, ienākuma nodoklis, jāskolo bērni un jāpelna pensija. Ja uzliek daudz ierobežojumu, meža īpašnieks atmet ar roku un aizmūk. To, ka, atbildīgi saimniekojot, vajadzētu atstāt lielos kokus, meža pudurīti vai stūrīti, lai būtu vieta dzilnai vai stārķim, varētu saskaņot. To nevajadzētu veikt ar represīvām metodēm,” atzīst Guntis.

Jāsaprot, ka mežs ir vajadzīgs pašpatēriņam, atpūtai un ekonomiskajām vajadzībām. Tad visus šos labumus var saskaņot un desmito tiesu kritušo koku atstāt kukaiņiem un sēnēm, kur vairoties. Pareizi saimniekojot, intereses var saskaņot.

Intervija LR1 raidījumā “Pēcpusdiena” 3. jūnijā “Vai varam cirst jaunākus mežus?”

IEGŪST PIEREDZI MEŽA APME

Foto: Maija Birkena - Dzelzkalēja

Tipiska ainava Harca nacionālajā parkā

Foto: Oskars Zalkalns

Kalnainais reljefs sarežģī vājgāžu izstrādi

Foto: Maija Birkena - Dzelzkalēja

Atpūtas brīdis, ejot pa taku nacionālajā parkā

Jūnija sākumā Lauku attīstības programmas (LAP) 2014.–2020. gada apakšpasākuma “Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana” ietvaros piecas dienas Latvijas meža īpašnieki un aģentūras “Meža pētīšanas stacija” darbinieki aizvadīja Vācijā – Saksijas-Anhaltes (*Sachsen-Anhalt*) federālajā zemē Vācijas centrālajā daļā – netālu no Magdeburgas, lai piedalītos pieredzes apmaiņā un gūtu ieskatu par to, kā saimniekot un labiekārtot sabiedrībai nozīmīgus mežus un kādas ir problēmas un izaicinājumi, ar kuriem saskaras meža īpašnieki Vācijā, saimniekojot aizsargājamās dabas teritorijās.

Koku sastāvs saistīts ar vēsturiskiem notikumiem

Salīdzinot ar Vāciju kopumā, kur meži aizņem 32% no teritorijas, Saksijas-Anhaltes federālajā zemē meži aizņem 26% no teritorijas jeb 532 481 ha. No tiem 54 303 ha jeb 10,2% ir pašvaldības meži, 140 294 ha jeb 26,3% valsts meži, 48 625 ha jeb 9,1% kooperatīvu meži un 289 257 ha jeb 54,4% privātie meži. Privātajos mežos vienam īpašniekam meža teritorija īpašumā lielākoties ir līdz 20 ha. Koku sastāvs mežos pārsvarā ir priede, egļe, ozols un dižskābardis. Pārsvarā mežos koki sasnieguši 21 – 80 gadu vecumu.

Tas izskaidrojams ar vēsturiskajiem notikumiem Vācijā. Pēc Otrā pasaules kara Vācijā tika masveidā izcirsti meži, lai segtu karā gūtus zaudējumus. Mežus atjaunoja, stādot priedi 8000–10 000 gab./ha. Tik daudz tāpēc, ka priedes plānoja izcirst jau kā tievo sortimentu – mietiem un stutēm. Priežu audzēs ar pirmo kopšanu izveidoti tehnoloģiskie koridori ik pa 40 m, ar nākamo kopšanu tiek izzīmēti atstājami mērķa koki.

Nav kailcirtes

Saksijā-Anhaltē nav tāda cirtes veida kā kailcirtes, ir atvērums, kas var būt 1 ha platībā, lielāki tie var būt pie nosacījuma, ja bijuši vētras vai kaitēkļu postījumi, bet tie ir atsevišķi gadījumi, kas attiecīgi jā-saskaņo ar atbildīgajām institūcijām. Pašlaik tiek domāts par dabisko atjaunošanos, kā uzsvēra Norberts Olševskis (*Norbert Olschewski*), Magdeburgas apriņķa valsts mežu mežsargs, mežus vairs neatjauno ar priedi. Tālākā nākotnē priežu mežus no-mainīs dižskābaržu un ozolu audzes.

2018. gada 11. janvārī Vācijā plosījās vētra “Frīderike”, nodarot milzīgus postījumus mežsaimniecībai.

KLĒJUMĀ VĀCIJĀ

◀ 8. lpp.

Hanss Šatenbergs atzina, ka, pēc aptuveniem aprēķiniem, Saksijas – Anhaltes federālajā zemē vētras laikā izgāzts ap 320 000 m³ koksnes.

Egļu astonzobu mizgraužu savairošanas pastiprināja vējgāzes

Apmeklējam Harca nacionālo parku, kura teritorijā jau vairāku gadu garumā novērojama egļu astonzobu mizgrauža (*Ips typographus*) masveida savairošanās. To vēl vairāk pastiprināja nesenās vējgāzes, kas nodrošināja labvēlīgu vidi straujai kaitēkļu attīstībai. Pēc “maltītes” uz izgāztajiem kokiem mizgrauži pārcēlās uz vētru izturējušajiem kokiem, bet kurus bija novājinājis astoņu mēnešu ilga sausuma periods. Otrs mizgraužu attīstību veicinošais faktors ir, ka saimnieciskā darbība nenotiek, līdz ar to kaitēkļu ierobežošanas pasākumi netiek veikti. Izņēmums ir 500 m zona, kurā izcērt kokus gar nacionālā parka ārējo robežu un tos arī izvēc, lai samazinātu kaitēkļu izplatību piegulošajos saimnieciskajos un privātajos mežos.

Koksnes pārprodukcija

Vējgāžu rezultātā radusies koksnes pārprodukcija. Latvijā resnā lietkoksnē maksā apmēram 77 EUR/m³ un tievā 40 EUR/m³, taču Vācijā šīs cenas ir apmēram 36 un 8 EUR par kubikmetru. Ja meža izstrādātāji par 1 m³ izstrādi prasīja 17 EUR, tad pēc vējgāzēm šī summa pieauga līdz 25 EUR.

Audzēs, kas aug augstāk par 850 m virs jūras līmeņa, bojājumi ir, taču mazākā apmērā. Tas varētu būt izskaidrojams ar to, ka augstāk ir vairāk nokrišņu – virs 1000 mm gada laikā, kā arī augstāk kalnos šobrīd koki ir ar mazākiem stumbra caurmēriem.

Nacionālajā parkā – nopietni vētras un egļu astonzobu mizgrauža postījumi

Harca nacionālā parka teritorijas ielejā mūsu gids Andrēass Pušs (*Andreas Pusch*) demonstrēja dižskābaržu stādījumu zem egļu audzes.

Harca nacionālā parka teritorijā vērojami nopietni vētras un egļu astonzobu mizgrauža postījumi. Mežā pašlaik vērojami nopietni izgāzto un nokaltušo koku apjomi, kurus plānots daļēji izvēc.

Parka attīstības plānā paredzēts, ka pēc 2020. gada 90% teritorijas netiek veikta nekāda veida darbība. Pašlaik jau 65% no parka teritorijas notiek meža attīstība bez cilvēka līdzdalības.

Augstākais punkts ir 1142 m augstais Brokena kalns – augstākā Ziemeļvācijas virsotne. Virsotni var saskatīt tikai aptuveni, jo lielāko daļu tā slēpjas miglā. Šis dabas veidojums palīdzējis rasties teiksmām par raganām un katru gadu bijis centrālais Valpurģu nakts objekts.

Meža izglītības iespējas

Brokena virsotnē atrodas vecākais augstais kalnu dārzs Eiropā – tas ir viens no augstākajiem dārziem Vācijā, bet noteikti augstākais Saksijā – Anhaltē un Lejassaksijā. Klimats padara šo dārzu īpašu, jo migla, zemās temperatūras un spēcīgā vēja ietekme nodrošina ideālus apstākļus dzīvībai 1142 metru augstumā, kas atbilst augstumam līdz 2200 metriem Alpos. Kalnu dārzā Brokenā var aplūkot vismaz 1500 augu sugu.

Lai pilnīgāk izprastu situāciju meža nozarē Vācijā, apmeklējām arī Meža mācību centru Magdeburgā. Meža mācību centra vadītājs Zabša (*Sabsch*) kungs iepazīstināja ar meža izglītības iespējām Saksijas-Anhaltes federālajā zemē. Lai iestātos šajā mācību iestādē, jābūt pamatskolas izglītībai, jānokārto fiziskais un psiholoģiskais tests. Pieprasījums liels – uz vienu vietu piesakās deviņi cilvēki. Mācības tiek organizētas sekojoši – 1/3 daļa teorija, 2/3 prakse. Mācību centrā ir uzstādīts stends, kur studenti praktizējas koku gāšanā. Ne vienmēr dabā koks aug taisni – šeit tos var nolikt dažādos slīpumos un iemācīties pareizi nozāgēt.

Ir aprīkota arī harvestera vadītāja mācību vieta, ir angārs, kur mācās visu par motorzāģiem. Pēc četrus gadus mācībām students saņem mežsarga palīga kvalifikāciju. Viņam ir zināšanas mežsaimniecības pamatos, meža darbu plānošanā, cirsmu izstrādē, viņš spēj

Foto: Maija Birkena - Dzelzkalēja

Dižskābardis ir tipiska Vācijā augoša koku suga, kas var sasniegt ievērojamu vecumu

organizēt medības un uzbūvēt torņus, atpazīt un izvākt bīstamos kokus. Lai saņemtu mežsarga diplomu, vēl jāmacās trīs gadi.

Mežā var strādāt arī bez mežsarga palīga kvalifikācijas, taču tad alga ir vismaz divas reizes mazāka. Visbiežāk studenti noslēdz līgumus ar mežizstrādātājiem, saņem stipendiju un pēc mācību beigām atstrādā trīs gadus.

Pēc brauciena

Brauciena dalībnieka, meža īpašnieka Uģa Zaģera pārdomas pēc brauciena. Tā kā viņam pie mājām ir ap 130 gadus veca ozolu un ošu audze, kurā oši ir nokaltuši, pašlaik bijušais pārdomas par to, kādus kokus stādīt atvērumu vietās. Pēc Vācijas apmeklējuma viņš domā, ka šī koku suga varētu būt dižskābardis. Noteikti nepieciešamas papildu konsultācijas ar zinātniekiem un pētniekiem – jāapskata dižskābaržu audze Šķēdes pusē un tad jāpieņem galīgais lēmums, bet vismaz ir ideja pamēģināt kaut ko jaunu.

Maija Birkena-Dzelzkalēja,
Rita Daščiora, MKPC
Andra Ziedīņa, MPS

ZVIEDRIJAS MEŽA ĪPAŠNIEKI VIESOJAS LATVIJĀ

Maija sākumā Latvijā viesojās Zviedrijas meža īpašnieku kooperatīvās sabiedrības “Mellanskog” biedru delegācija. Pirmajā dienā viesus laipni uzņēma Andrejs Lasmanis saimniecībā “Gaļi”. Viesi iepazīs ar dažādu koku sugu stādījumiem neizmantotā zemē, kas krietni izauguši, un saimnieks jau guvis pirmos ieņēmumus no hibrīdapšu audzes. Zviedrus, kuru īpašumi ir samērā nelieli un atrodas galvenokārt Zviedrijas ziemeļos, pārsteidza Latvijā augošo koku sugu lielā dažādība un ātraudzīgās apsēs pieaugumi.

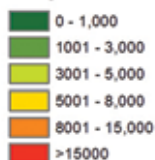

EGĻU ASTONZOBU MIZGRAUŽA APDRAUDĒJUMS EGĻU AUDZĒM 2019. GADA VASARĀ

Šā gada karstais pavasaris un 2017. gada rudens plūdi radījuši situāciju, kad Latvijas austrumu daļā, it īpaši Ziemeļvidzemē, strauji paaugstinājusies bīstamā meža kaitēkļa – egļu astonzobu mizgrauža, aktivitāte (1. attēls). Egļu astonzobu mizgrauzis (*Ips typographus*) ir agresīvs egļu kaitēklis, kas uzbrūk ne tikai novājinātām, bet dažkārt pat veselīgākām un staltākām eglēm. Šī vabole kolonizē koka stumbru eglēm, kas vecākas par 50 gadiem, retāk uzbrūk arī nedaudz jaunākām eglēm.

Vidēji vienā slazdā noķertās *Ips typographus* vaboles 2019. gada maija mēnesī

Egļu astonzobu mizgrauža apdraudējums egļu audzēm 2019. gada vasarā

Egļu astonzobu mizgrauža invadētās egles nereti saglabā zaļu skuju vainagu vēl vairākus mēnešus pēc tam, kad koku zemzīdā dzīvā daļa – lūksne jau pilnībā iznīcināta un mizgrauži ir pametuši koku. Svaigi invadētos kokus var atpazīt pēc brūniem mizas miltiem, kas birst no apmēram 1 mm lieliem ieskreju vai ieskreju caurumiem (ja jaunā paaudze jau koku pametusi) mizā. Mizas milti krājas pie koka pamatnes. Ja audzē novērota šī kaitēkļa invāzija, jāplāno aizsardzības pasākumi. Nolobot egles mizu, atklājas mizgrauzim raksturīgās eju galerijas.

Foto: Agnis Šmits

Mizgrauzim raksturīgās eju galerijas

Ieskreju caurumi koka mizā

Mizgraužu vaboles lido visu vasaru līdz pat augusta beigām, jo šim kaitēklim raksturīgas divas paaudzes un arī māsu paaudzes. Māsu paaudze ir veco vaboļu atkārtota lidošana, kad viena saime jau izveidota.

Atsevišķu koku izzāģēšana sanitārās izlases cirtēs vasarā neuzlabo audžu veselību, jo nozāģētā koka celms un ciršanas atliekas izdala smaržu, kas pievilina mizgraužus vēl lielākā skaitā, tādējādi veicinot mizgraužu savairošanos. Visefektīvākā metode mizgraužu ierobežošanai ir sanitārā kailcirtē un feromonu slazdu vai ķeramkoku lietošana kailcirtēs. Feromonu slazdi ir kukaiņu slazdi, kuros kā pievilinātājs tiek izmantots sugai specifiska pievilinātājiela – feromons. Šobrīd privātajam meža īpašniekam feromoni nav pieejami, tāpēc ieteicams izmantot senāko metodi – ķeramkokus. Ķeramkoki ir kailcirtē nozāģētie koki (10–15 koki uz hektāru), kurus 2–3 nedēļas atstāj cirtmā, lai mizgraužu vaboles lielā skaitā “salīstu” zem šo koku mizas. Ķeramkokus jākoncentrē cirtsmas vidusdaļā, ne tuvāk par 30 metriem no augošām eglēm. Tad šos koku stumbrus vai nu aizved tālākai pārstrādei, vai nomizo, ja nav iespējama šo stumbru izvešana no cirtsmas mēneša laikā pēc to nozāģēšanas. Ja nozāģētos egļu stumbrus atstāj nemizo-

tus cirtmā ilgāk par mēnesi, stumbros attīstījušies jaunā mizgraužu paaudze pamet attīstības vietas un mizgraužu populācija pieaug apmēram 10 reizi, nodarot vēl lielāku postu apkārtnējam egļu audzēm.

Vasaras laikā nekādā gadījumā **nedrīkst veikt kopšanas cirtes egļu audzēs**, kas vecākas par 40 gadiem. Arī priežu ciršana tiešā tuvumā vērtīgām egļu audzēm veicinās mizgraužu invāziju egļu audzēs, jo, lai gan šis mizgrauzis priedēm neuzbrūk, priežu izdalītā terpēnu smarža ir līdzīga egļu terpēnu smaržai un pievilina mizgraužu vaboles lielā skaitā. Arī sanitārās izlases cirtes nav pieļaujamas, bet var plānot sanitārās kailcirtes, kuras var būt arī ļoti nelielas. Ministru kabineta noteikumu Nr. 935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” 1. pielikumā ir noteikti izņēmuma nosacījumi attiecībā uz egļu astonzobu mizgrauža savairošanos, kas pieļauj audzes nociršanu kailcirtē arī gadījumā, ja dzīvo koku šķērslaukums nav sasniedzis kritisko lielumu. Ja mežā konstatētas mizgraužu invadētas audzes, jāgriežas Valsts meža dienestā par veicamo pasākumu kopumu mizgraužu ierobežošanai.

Agnis Šmits, LVMI “Silava”

AUGOŠU KOKU CIRSMU IZSOĻU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

Izsoļu portālā www.mezabirza.lv vasaras karstumā salīdzinoši neaktīvs periods, kā ierasts. Tomēr 11 izsoles ir veiksmīgi nosolītas un pārdoti 50 ha meža cirsma ar kopējo koksnes krāju 10 595 m³. Cenu līmenis ir saglabājis iepriekšējais, ja salīdzina to ar pagājušās ziemas/pavasara periodu.

Cirsma cenu apskats 2019. gada aprīlis – jūnijs:

- Jaukto cirsma (skuju koku īpatsvars 40–70%) cenas svārstās no 35,12 līdz 40,86 EUR/m³, vidējā svērtā cena 38,44 EUR/m³;
- Lapu koku cirsma (valdošās sugas: bērzs, baltalksnis, apse un melnalksnis): cenas no 21,98 līdz 34,85 EUR/m³, vidējā svērtā cena 26,11 EUR/m³;
- Baltalkšņa cirsma cena – 19,71 EUR/m³.

Dēzija Gabrāne-Vidze, Mezabirza.lv

Foto: Sabīne Lapuke

PADOMI MEŽA DZĪVNIĒKU POSTĪJUMU MAZINĀŠANAI

Lai mazinātu meža dzīvnieku postījumus, svarīgi izvēlēties atbilstošas saimniekošanas metodes. Tās izvēloties, jānovērtē situācija un jāapsver, vai tās nebūs pretrunā ar saimniekošanas mērķiem un augstražīgas meža audzes veidošanu nākotnē. Daži praktiski padomi medniekiem, zemes un meža īpašniekiem meža dzīvnieku postījumu samazināšanai.

Atjaunojot izcirtumus, kā atjaunošanas veidu labāk izvēlēties sēšanu vai dabisko atjaunošanos. Tas dod lielāku kociņu biežību, kā arī dzīvniekiem tie ir mazāk interesanti no barības viedokļa salīdzinājumā ar mākslīgi izaudzētiem stādiem, kas ir bagātāki ar barības vielām, un līdz ar to sākumā dzīvnieki dod priekšroku tiem.

Pēc iespējas vairāk veidot dabisko barības bāzi meža dzīvniekiem, piemēram, zem elektrolīnijām, uz grāvju trasēm, stigām u.c.

Nedrīkst pieļaut, ka bērza galotne pāraug priedi, jo priede, lai izklūtu no ēnas, pēc tam izdzen garus dzinumus, kas dzīvniekiem ir pievilcīgāki.

Priedes retināšanu sākt pēc 6 m augstuma sasniegšanas. Jo lielāka biežība, jo procentuāli mazāks skaits bojāto priežu;

Jaunaudžu kopšanā saglabā bojātās priedes, jo novērots, ka dzīvnieki posta vienus un tos pašus koku stumbrus. Tie viņiem šķiet garšīgāki.

Veicot jaunaudžu kopšanu, atstāj vienu metru augstus bērza celmus, kas sadzīs atvases un kalpos par papildu barības bāzi.

Veicot kailcirtes, atstāj priedes koku galotnes šķeldošanai paredzēto zaru kaudžu virspusē kā barību dzīvniekiem.

Dzīvnieku barotavas ierīkot vietās, kur tās neveicina medījamo dzīvnieku piesaistīšanu un postījumus meža audzēm.

Medniekiem – veicināt optimāla meža dzīvnieku populācijas blīvuma, kā arī dzimuma un vecuma struktūras izveidi, lai mazinātu medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu risku mežsaimniecībai.

Veicot jaunaudžu kopšanu, ieteicams atstāt lapu kokus, kas netraucē mērķa sugas augšanai un veido papildu barības bāzi (kārkli, pīlādži, ozoli, apses u.c.).

Jebkurā gadījumā minētie aizsardzības pasākumi vien nedos vēlamās rezultātus, ja nebūs veiksmīga zemes īpašnieku un mednieku sadarbība, kompleksa pasākumu izmantošana.

Andrupenes purva taka

◀ 5. lpp.

Svarīga atziņa – pievērst lielāku uzmanību robežzīmju saglabāšanai. Prieceja dabiskās audzes: Pīloru ozolu audze Ežezera krastā, liepu audze viesu nama “Lejasmaļas” salā un skaistie Daugavas skati.”

Ineta Balcere: “Ar braucienu esam ļoti apmierināti, jo kā mazpiedzējuši meža īpašnieki ieguvām daudz vērtīgas informācijas un kārtējo reizi pārliecinājāmies par teicienu – labāk vienreiz redzēt nekā simtreiz dzirdēt.”

Ina Vestmane: “Esmu ļoti pateicīga par iespēju iegūt jaunas zināšanas un prasmes meža apsaimniekošanā. Braucienā uz Latgali bija iespēja redzēt arī plantāciju mežus, kas stādīti lauksaimniecības zemēs pirms piecpadsmit un divdesmit pieciem gadiem. Stādu biežība uz hektāra, stādot mežus, bijusi dažāda, tāpēc tagad – pēc ilgāka laika var redzēt, kur stādu bijis par daudz, kur nav laikus izretināts un izkopts. Plantāciju mežos izveidotas mistraudzes, kurās var redzēt, kā sadzīvo dažādas koku sugas. Savā īpašumā, kur ir mitra un grūti izmantojama nemeliorēta lauksaimniecības zeme, tagad redzu iespēju izveidot

meža audzi – plantāciju mežu.”

Saldus puses meža īpašniece **Māra Bimšteina:** “Meža īpašnieku problēmas līdzīgas kā pie mums – dzīvnieku bojājumi jaunaudzēs, kukaiņu (smecernieku) bojājumi meža kultūrās. Pielietojamās metodes aizsardzībai – līdzīgas. Problēma, kas, par laimi, nav atnākusi līdz mums, ošlapaino kļavu invāzija. Tā prasa papildu kopšanu, līdz ar to līdzekļus.”

Arnis Robs: “Šķita, ka salīdzinājumā ar Kurzemi daudzi meži nekoptāki. Eru dīts bija meža konsultants Jānis Dzalbs, ar viņu bija interesanti daudz ko pārrunāt, jo viņam pieder mežs, un viņš varēja parādīt savā īpašumā, ko un kā darījis. Par laimi, mūsu pusē nav ieviesusies ošlapu kļava. Bija noderīgi uzzināt, ka drīkst cirst kokus pie ūdeņiem, kur aug baltalkšņi. Pārrunājām, cik pamatots ir minimālais koku skaits atjaunojamā platībā, kā arī pieredzi Eiropas fondu finansējuma izmantošanā meža kopšanai un ieaudzēšanai.”

Par kokaugu plantāciju un stādījumu izveidi Vestienas pagasta Birzēs **Alekseja Solovjova** atziņas: “Svarīgākās atziņas man bija Mudrītes Daugavietes teiktais par plantāciju meža ierīkošanu:

- plantāciju mežos pēc egles un priedes kopšanas celmi obligāti jāapstrādā ar *Rotsptop* līdzekli, lai pasargātu paliekošos kokus no inficēšanās ar sakņu trupi;
- ieteicams egles un bērza mistrotu plantāciju veidot joslās pa trim rindām, lai eglei pietiek gaiss;
- veicot atzarošanu, zaļos zaros atzarot ziemā, nokaltušos – jebkurā laikā. Bērzam līdz 3 m augstumam jānogriež padēls vai dubultgalotne (atstājot vienu galotni).”

Meža apmeklējumi notiek Lauku attīstības programmas (LAP) 2014.–2020. gadam apakšpasākuma “Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana” ietvaros.

Bērza sējeņi Andrupenes kokaudzētavā

KATRS IR AICINĀTS APMEKLĒT

Latvijas Meža īpašnieku biedrība (LMIB) maijā devās meža apmeklējumā uz Ziemeļvidzemi. Pasākums notika Lauku attīstības programmas (LAP) 2014.–2020. gadam apakšpasākuma “Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana” ietvaros. Apmeklējuma tēma bija “Kokaugu plantāciju un stādījumu izveide, mežaudžu ieaudzēšana”.

Veido egļu mežaudzi

Apmeklējuma pirmajā dienā dalībnieki iepazinās ar meža apsaimniekošanas rezultātiem LMIB biedra Jāņa Ģipšļa meža īpašumā. Īpašumos, kur veikta kailcirtne slapajā vērī, varēja vērot, ka īpašnieks izvēlēties atstāt paaugas egles, tā nodrošinot veiksmīgu dabisku, dažāda vecuma atjaunotu mežaudzi.

Lai arī cirstmai visapkārt ir mežs, nav izslēgts, ka vēja ietekmē kāda paaugas egle tiks arī izgāzta, tāpēc īpašumu regulāri apseko. Tā kā cirstmās tiek atstātas egles, jāreķinās arī ar sakņu trupi, taču īpašnieks nenoliedz, trupe ir visur, no tās gandrīz neiespējami izvairīties – mehāniskie bojājumi, dzīvnieku bojājumi, agrāk vai vēlāk trupe var ienākt audzē. Pieredze rāda, ja egle ir trupējusi, bet spēj augt resnumā un vējā neizgāžas, to var veiksmīgi realizēt. Var iegūt gan malku, gan vērtīgu, pietiekami liela diametra materiālu.

Iesaka kopt biežāk

Runājot par meža kopšanu, īpašnieks iesaka labāk kopt mežu biežāk, izcērtot mazāk. Tādējādi pakāpeniski tiek veidota vēja noturīga audze, kas jo īpaši svarīgi ir egļu audzēm. Lai veiktu kopšanu, tiek izmantoti arī Eiropas Savienības piedāvātie atbalsti jaunaudžu kopšanai. Īpašnieks parāda arī audzi, kur veiksmīgi ar egļu paaugu tikusi noņemta arī baltalkšņu audze, kas nebūt nav bijis viegls uzdevums, bet izdarāms. Galve-

Jānis Ģipšlis apmeklējuma dalībniekiem stāsta par savu ieceri nocirstās mežaudzes vietā veidot dabisku, dažāda vecuma audzi

nā Jāņa Ģipšļa doma, ko viņš nodod citiem īpašniekiem – mežs ir jāapsaimnieko un tajā jādarbojas diezgan bieži, lai sasniegtu pašam, iespējams, arī citiem priecējošus rezultātus.

Pētījumi par bērza audžu kopšanu

Turpinot apgūt jaunas zināšanas, pirmās dienas noslēguma objektā meža īpašniekus sagaidīja Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” direktors Jurgis Jansons, lai iepazīstinātu LMIB biedrus ar zinātnieku gūtajām atziņām par komerciālās kopšanas ietekmi uz bērzu audzēm. Objekts ierīkots tālajā 1991. gadā, pētījuma nolūkiem sadalīts sešās vienādās daļās un ir viens no vecākajiem objektiem Latvijā, kur ar parauglaukumos iegūto datu palīdzību var sekot līdzi, kas notiek ar mežu, ja cilvēks to kopj. Vēsturiski objekts izveidojies, pateicoties Pētera Zālīša un Jāņa Bisenieka idejai, bet, ņemot vērā tā laika

politiku attiecībā pret bērza sugu kā nezāli, šādas audzes nekur citur, izņemot Gulbenes apkārtni, Latvijā nav atrodamas.

Parauglaukumos var redzēt, kas notiek ar audzi, ja to atstāj nekoptu pie sākotnējās biežības 30 400 stādu uz hektāra – pēc 20 gadiem tajā vairs ir tikai 2100 koku ar vidējo stumbra tilpumu 0,126 m³. Tāpat audzē ir piemēri ar sākotnējo koku skaitu 3250; 2200 un arī 1600 koki uz hektāra. Pēdējā no tiem 2018. gadā konstatētais koku skaits ir 1400 ar vidējā koka tilpumu 0,238 m³, kas ir pierādījums tam, ka koptā mežā rezultātu var sasniegt teju divas reizes lielāku.

Šajā parauglaukumā redzētais arī apgāz mītu par to, ka retāk stādīti bērzi izaug zariņi un īsāki – šajā audzē pierādās, ka tā nav – to vairāk nosaka iedzimtība, jo konkrētajā parauglaukumā stumbri ir taisni un bez liekiem zariem.

► 13. lpp.

Zinātnieki iepazīstina ar atjaunošanas risinājumiem uz kūdras augsnēm

LVMI “Silava” pētnieks Oskars Krišāns iepazīstina apmeklētājus ar sākotnēji zemas biežības egļu audzi

MEŽAUDZES DABĀ

LVMI “Silava” direktors Jurgis Jansons iepazīstina apmeklētājus ar zinātnieku atziņām

◀ 12. lpp.

Pats interesantākais ir tas, ka šādi objekti ir ierīkoti arī 2000. un 2012. gadā, līdz ar to ir iespēja iekāpt “laika mašīnā” un paskatīties, kā konkrētā audze ar ierīkotajiem parauglaukumiem izskatījās pirms 10 un 20 gadiem. Jebkurš, kam ir interese, sadarbībā ar LVMI “Silava” tiek aicināts apmeklēt šos parauglaukumus, lai varētu pats dabā saprast, kāpēc bērzu audzes ir jākopj.

Egle mērķa diametru sasniedz ātrāk

Otrajā dienā tika apmeklēts objekts Jaunkalsnavā, lai novērtētu zemas biežības egļu audžu stādījumu, kur pirms 54 gadiem iestādītas egles 5x5 metri (400 koki uz ha) attālumā un kopš tā laika audzē nekas nav darīts, izņemot pēdējos divos gados veiktos koku izturības pētījumus, tos laužot.

Mērķa diametru 31 cm konkrētā audze jau sasniedza 42 gados, kas vidēji ir par 40 gadiem ātrāk nekā audzēs ar tradicionālo meža apsaimniekošanu. Protams, šo vecumu izteikti var ietekmēt arī koka kloni, variējot no 32 līdz 55 gadiem, kas fiksēts, jo audzē ir stādīti 10 dažādi kloni. Vizuālais iespaids – jā, audzē daudzi koki ir stipri zaraini, lēnām atzarojas, bet tiek apgāzts mīts par to, ka retākos stādījumos ir lielāki dzīvnieku postījumi – tieši otrādi – zaru dēļ dzīvnieku piekļūšana stumbram ir apgrūtināta, līdz ar to audzē stumbra bojājumu ir ievērojami mazāk nekā audzē ar lielāku biežību. Attiecībā pret zarainību, apstiprinās iedzimtības faktors – daži kloni ir ar izteiktāku zarainību, citiem to nav vispār. Pēdējo divu gadu pētījumā apstiprinās hipotēze, ka retāki stādījumi ir arī noturīgāki pret vēju, jo audzē esošajiem kokiem ir izveidojusies ļoti spēcīga sakņu sistēma.

Secinājumi. Pirmkārt, ja īpašnieks vēlas sasniegt rezultātu, mežs ir jākopj. Otrkārt, bērzu audzēs nav jābaidās stādīt mazāk un kopt intensīvāk, protams, ietverot tādus riskus kā pārnadžu iespējamie postījumi u.c. Treškārt, egļu audzes var izaudzēt, stādot ievērojami mazāku sākotnējo koku skaitu, līdz ar to šī brīža normatīvo aktu regulējums nav pamatots. Ceturtkārt, dabā visu var redzēt labāk, tāpēc katrs ir aicināts apmeklēt audzes dabā.

Mārtiņš Ailts, LMĢB
Diāna Supe, MKPC

KĀ VEIDO MIKROLIEGUMUS

Valsts meža dienests regulāri saņem pieteikumus par mikroliegumu izveidi, taču nereti lēmumi tiek apstrīdēti un veidojas tiesas procesi.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu, saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 8. panta otro daļu to dzīvotnēs var noteikt mikroliegumus. Mikroliegumus nosaka Valsts meža dienests, Zemkopības ministrija un Dabas aizsardzības pārvalde.

Valsts meža dienests mikroliegumus nosaka meža zemēs, izņemot likumos noteiktajos dabas rezervātos un nacionālajos parkos, un nodrošina to uzraudzību. Līdz šim Valsts meža dienests ir noteicis 2437 mikroliegumus, kas ir 95% no kopējā mikroliegumu skaita valstī, savukārt 25 mikroliegumus ir atcēlis.

Mikroliegumu veidošanu, atcelšanu, precizēšanu veic saskaņā ar Administratīvā procesa likumu (turpmāk – APL) un atbilstoši Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 940) kārtībai. Saskaņā ar APL 66. pantu un MK noteikumu Nr. 940 17. punktu Valsts meža dienests vērtē administratīvā akta izdošanas lietderību leģitīmā mērķa – labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas sasniegšanai, vērtējot dabas, sociālās un ekonomiskās intereses.

Gadījumos, kad mikroliegumu veidošanas pieteikumā nav saņemts sugu un biotopu aizsardzības jomas sertificēta eksperta atzinums (turpmāk – atzinums), Valsts meža dienests lemj par lietas iz-

beigšanu, pamatojoties uz to, ka administratīvo aktu nevar izdot, jo nav eksperta atzinumu un tā nodrošināšanai VMD nav pieejams finansējums.

Kopš 2018. gada 1. janvāra Valsts meža dienests ir saņēmis 188 pieteikumus mikroliegumu veidošanai, izveidojot 94 un neizveidojot 7 mikroliegumus, 81 mikroliegumu izveidojot mazā ērģļa aizsardzības nodrošināšanai, 9 gadījumos administratīvās lietas ir izbeigtas.

Administratīvajā rajona tiesā pārsūdzēti pieci Valsts meža dienesta ģenerāldirektora lēmumi, trijos gadījumos ir atcelts virsmežniecības lēmums par mikrolieguma noteikšanu un divos gadījumos atstāts spēkā. Viena administratīvā lieta ir izskatīta tiesā un pieņemts pirmās instances spriedums, kurā pieteicēja prasījums tika noraidīts, šis lēmums kļuvis neapstrīdams.

Andis Purs, VMD

JĀVADĀS PĒC IZJŪTĀM UN PIEREDZES

Skaistajā pirmsjāņu laikā, kad viss dabā zied un smaržo vasara, tikāmies Sutru pagasta Latiņos pie zieddares un pirtnieces **Gitas Usānes** izglītojošā seminārā “Meža augi veselībai”.

Zieddares nosaukums tiešām atbilst Gitas būtībai. Seminārā varēja pārliecināties, ka ikkatrā gadalaikā dabā ziedošais un atrodamais ārstniecības augu klāsts ir Gitas pārziņā – tiek vākts, vītīnāts, žāvēts, kaltēts, smalcināts un gatavots dažādos maisījumos, sīrupos, veselības un skaistuma ziedēs, uzlējumos, izvilkumos, tinktūrās, garšvielu piedevās, skrubjos un pirtslotiņās. Tiek vākti ne tikai ziedi, bet arī augi, lapas (nātres, lupstājs, upenes), sēklas, koku mizas (alkšņu, lazdu, ievu, ozolu), skujas, čiekuri un čiekuriņi (melnalkšņu), ko attiecīgi sagatavo un pārstrādā veselības stiprināšanai. Šķiet, visa dabas aptieka tur pieejama. Zieddare ir iepazīsusi katra savas dzīvesvietas tuvumā atrodamā auga un koka īpašības, tā iedarbību, kas spēj palīdzēt un stiprināt veselību.

Dalībniekiem bija iespēja pagaršot Gitas gatavotos augu izvilkumus un pašiem praktiski pārliecināties, cik ļoti daudz jāsavāc, lai pēc izkaltēšanas samaltu noteiktu daudzumu augu pulvera. Gitas receptēs nav konkrētu devu gramos. Viņa vadās pēc izjūtām un pieredzes. Pagatavojām astoņu dažādu augu garšvielu maisījumu. Malumiņa pamatā ņem augus ar neitrālu garšu (nātres, liepu lapas u.c.), tad pievieno augus ar sīvāku garšu, kaut ko pieliek skābumiņam. Mūsu gatavotais maisījums sastāvēja no nātrēm, ganu plikstiņa, naiduļa, lupstāja, pieneņu lapām, timiāna, pelašķa un raudenes. Klāt pievienojām sāli un nedaudz cukura.

Silvija Kotāne, semināra dalībiece

MEŽA DZĪVNIIEKU POSTĪJUMU

Nereti meža un zemes īpašnieki nezina, kur vērsties, atrodot meža dzīvnieku nodarītus postījumus, piemēram, bojātus jaunaudzēs kociņus (noberzta miza, nokostas galotnes vai tamlīdzīgi). Šo jautājumu skaidro Valsts meža dienesta (VMD) Medību daļas vadītājs Valters Lūsis.

Aizsargāt īpašumu ir īpašnieka pienākums

Jāsāk jau ar to, ka zemes īpašniekam Medību likumā ir noteikts pienākums nodrošināt aizsardzības pasākumus pret iespējamajiem medijamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem. Likums faktiski pasaka to, ka īpašniekam, izvērtējot iespējamo pārnadžu bojājumu riskus, jāveic meža aizsardzības pasākumi, piemēram, apstrādājot jaunaudzēs ar repelentiem. Par veiktajiem aizsardzības pasākumiem ir jāinformē medību tiesību lietotāji. Kamēr nav noslēgts medību tiesību nomas līgums ar medniekiem, visu atbildību par medjamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem un zaudējumiem uzņemas zemes īpašnieks vai tiesiskais valdītājs. Medību tiesību nomas līgums, īpašuma aizsardzības pasākumi, mednieku informēšana par veiktajiem aizsardzības pasākumiem un konstatētajiem postījumiem – tie ir priekšnoteikumi medjamo dzīvnieku nodarīto postījumu samazināšanai no medību tiesību īpašnieka puses.

Ja nodarīti postījumi

Vispirms jāsaazinās ar medniekiem. Taču, ja noskaidrojies, ka abas puses savus pienākumus ir izpildījušas, bet medjamo dzīvnieku nodarītie postījumi nemazinās, jāvērsas VMD. Gadījumos, kad veikti aizsardzības pasākumi postījumu samazināšanai, pieļaujama nomedīšanas apjoms ir izmantots, bet postījumi joprojām turpinās, VMD ir pamats izsniegt papildu nomedīšanas atļaujas, kas tiek izmantotas postījumu vietās.

Ja radušās problēmas ar medjamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem, kuras nav VMD kompetencē, tad jāvērsas vietējās pašvaldības medību koordinācijas komisijā. Pārsvārā tie ir gadījumi, kad īpašnieks uzskata, ka mednieki nav pienācīgi pildījuši savu pienākumu, un tā rezultātā nodarīti zaudējumi. Īpašnieks vērsas attiecīgajā pašvaldībā medību koordinācijas komisijā ar iesniegumu, kurā norāda zemes vienību, aptuveno postījumu apjomu, postījumu raksturojumu un veiktos aizsardzības pasākumus. Savukārt komisija izskata šo iesniegumu atbilstoši Ministru kabineta 26.05.2014. notei-

Valters Lūsis, VMD Medību daļas vadītājs

kumiem Nr. 269 “Noteikumi par medjamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu noteikšanu un medību koordinācijas komisijām”. Medību koordinācijas komisijas kompetencē ir noteikt medjamo dzīvnieku postījumu rezultātā nodarīto zaudējumu apmēru. Komisija pieaicina kā īpašnieku, tā medību tiesību lietotāju un izvērtē, kā katra puse pildījusi savus pienākumus. Pēc tam komisija pieņem lēmumu atkarībā no konstatētajiem lietās faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem.

Ja īpašnieks nav veicis aizsardzības pasākumus pret iespējamajiem medjamo dzīvnieku postījumiem lauksaimniecībai vai mežsaimniecībai, tad arī medību koordinācijas komisijai nav pamata noteikt zaudējumu apmēru un postījumu pakāpi.

Sadarbības pamatā – savstarpēja mednieku un īpašnieku komunikācija

Ne tikai īpašnieks ir tas, kura pienākums ir informēt medniekus par postījumiem. Arī medniekiem, ja viņi medību platībās novērojuši postījumus, par to jāinformē īpašnieks. Tas palīdzētu īpašniekam plānot aizsardzības pasākumus. Savstarpēja komunikācija ir sadarbības pamats, lai abas puses pildītu savus pienākumus un mazinātu bojājumu riskus. Arī medības jāplāno atbilstoši noteiktajam pieļaujamajam nomedīšanas apjomam un termiņam.

► 15. lpp.

PROBLĒMU VAR RISINĀT SADARBOJOTIES

◀ 14. lpp.

Medības galvenokārt jāplāno tur, kur pastāv augstāks medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu risks. Taču, kamēr vien mežā būs dzīvnieki, pastāvēs arī postījumu risks. Tāpēc galvenais ir panākt, lai cilvēka saimnieciskās intereses tiek līdzsvarotas ar vides aizsardzības interesēm, nodrošinot medību resursu ilgtermiņa apsaimniekošanu.

Risinājums – īpašnieku sadarbība ar medniekiem

Vispirms zemes īpašniekam ir jānoslēdz līgums ar mednieku kolektīvu par medību tiesību nodošanu. Līgumā tiek atrunāti abu pušu pienākumi. Pēc tam īpašniekam vajag pastāvīgi uzraudzīt savu īpašumu un, konstatējot tajā postījumus, informēt par to medniekus. Problēma ir

tāda, ka informācija par postījumiem līdz medniekiem bieži vien nenonāk, un tādos gadījumos VMD vai medību koordinācijas komisijām ir jārisina jautājumi, kurus īpašnieki un mednieki tikpat labi varēja atrisināt paši savā starpā. Bez tam informācija par postījumiem bieži vien vairāk balstās uz emocijām, nevis uz skaidriem faktiem. Tas viss traucē objektīvi novērtēt situāciju un pieņemt Medību likumam atbilstošus lēmumus.

Kā meža īpašniekam izvēlēties, ar ko slēgt medību tiesību nomas līgumu?

Medību tiesības pieder zemes īpašniekam, kas ar tām var brīvi rīkoties – vai nu izmantot pats, vai arī nodot citam medību tiesību lietotājam.

▶ 16. lpp.

Starp mežu un lauku vēlams atstāt brīvu joslu, lai atvieglotu medību procesu

PAR MEŽA KOPŠANU POSTĪJUMU RISKĀ APSTĀKĻOS

Meža apsaimniekošanas normatīvi nosaka ne tikai pienākumu meža īpašniekam kopt jaunaudzes, bet arī kopšanas izņēmumus, ja pastāv medījamo dzīvnieku postījumu risks. Ja meža īpašnieks redz, ka, piemēram, izkopjot apšu audzi, palielinās dzīvnieku nodarīto postījumu risks, viņš vēršas VMD un mežzinis ir tiesīgs noteikt atšķirīgus audzes kopšanas nosacījumus. Meža kopšana nav pašmērķis, jo ar to tiek panākta lielāka mežaudzes produktivitāte. Tomēr, ja izkopto mežaudzi papildus “izkopj” arī aļņi, rodas tieši pretējs efekts. Tāpēc mežaudzes kopšana ir katra īpašnieka izvēle un risku izvērtēšana. Īpašnieks var ne tikai pieņemt lēmumu samazināt audzes kopšanas intensitāti, bet arī izmantot tādu kopšanas veidu, kas traucē aļņu un staltbriežu pārvietošanos jaunaudzē – piemēram, “aizcirst” no audzes izcērtamos kokus un tādā veidā mākslīgi “pielūžņot” audzi. Kopumā ņemot, meža īpašniekam ir divas izvēles – vai nu nekopj mežaudzi, kamēr augstais postījumu risks nebūs mazinājies, vai arī kopt un riskēt.

LIELĀKĀS PROBLĒMAS – AR PRIEDI

Ir novērots, ka briežu dzimtas dzīvnieki vairāk koncentrējas vietās, kur veikta kāda saimnieciskā darbība, nekā tur, kur tāda netiek veikta. Būtiskākos briežu dzimtas dzīvnieku postījumus novēro priežu jaunaudzēs – īpaši tur, kur ir koncentrētas jaunaudžu platības. Tajās koncentrējas arī meža dzīvnieki, un līdz ar to loģiski pieaug arī postījumu risks. Ja viens īpašnieks savā jaunaudzē veic aizsardzības pasākumus, bet otrs blakus jaunaudzē to nedara, tad postījumu risks būs lielāks visiem.

Kas attiecas uz eglēm, tās augšanas sākuma stadijā vairāk bojā stirnas. Eglēm pieaugot, parādās stumbru bojājumi, kurus nodara aļņi un staltbrieži. Stumbru bojājumi bieži vien ir saistīti tieši ar cilvēka saimniecisko darbību – piemēram, mežaudze tiek izkopta vai tās tuvumā iesēts rapša tīrums, kas mežaudzei piesaista briežu dzimtas dzīvniekus.

◀ 15. lpp.

Slēgt medību tiesību nomas līgumus ir arī mednieku interesēs – tas vajadzīgs, lai veidotu vienlaidus medību iecirkņus, kas atbilst normatīvo aktu nosacījumiem, un apsaimniekotu medību resursus ilgtermiņā. Medību tiesību īpašnieku ir daudz, mednieki un īpašnieki slēdz līgumus, taču atsevišķs zemes īpašnieks bieži vien neredz kopējo ainu attiecībā uz mednieku kopīgajām apsaimniekotajām platībām, jo viņam trūkst nepieciešamās informācijas un zināšanu par normatīvajiem aktiem.

Galvenais, pēc kā izvēlēties, ar ko slēgt medību tiesību nomas līgumu, – noskaidrot, kādi medību iecirkņi robežojas ar īpašnieka zemes platībām. Pēc tam noskaidro, vai šim medību tiesību lietotājam maz ir iespēja medīt visus limitētos medījumos dzīvniekus. Tas tāpēc, ka Medību likums nosaka minimālās medību iecirkņa platības, kādās atļauts medīt limitētos medījumos dzīvniekus. Piemēram, lai varētu medīt aļņus, medību iecirknī jābūt reģistrētiem vismaz 2500 ha meža, purvu un krūmāju. Citādi var gadīties arī tā – aļņi posta īpašnieka apšu audzes, bet mednieki aļņus nemaz nedrīkst medīt, jo viņu medību iecirkņa platība neatbilst likuma pra-

sībām. Tad sākas problēmas, jo mednieku kolektīvs nespēj pildīt medību tiesību nomas līguma saistības.

Lai izvairītos no šādām situācijām, zemes īpašnieks var vērsties VMD virsmežniecībā ar lūgumu sniegt informāciju par medību iecirkņiem, kas atbilst vienlaidus medību platību nosacījumam saistībā ar viņa platībām. Bez tam tie meža īpašnieki, kas par maksu lieto VMD informācijas sistēmu, var tajā atrast informāciju par medību iecirkņiem, kuri atbilst likuma noteiktajiem minimālo platību nosacījumiem un ar kuriem tāpat ieteicams slēgt līgumus.

Kas vēl jāzina par medību tiesību nomas līgumu?

Medību tiesību nomas līguma minimālais termiņš ir viens gads. Ja līguma darbības termiņš nav ilgāks, tas vērtējams pozitīvi, jo īpašniekam sniedz lielāku drošību. Nosacījumi, pie kādiem var pārtraukt līgumu, ir jāatrunā līguma noteikumos. Līgums stājas spēkā brīdī, kad tas reģistrēts VMD. Kamēr līgums nav reģistrēts, juridiski tas ir atzīstams kā rakstisks pilnvarojums medīt nelimitētos medījumos dzīvniekus šajās medību platībās. Šādā gadījumā mednieks piesaka medības zemes

īpašniekam, un bez īpašnieka saskaņojuma medības viņa platībās nav atļautas.

Ja medību platības ir reģistrētas medību iecirknī, tad medību tiesību lietotājs pilnvērtīgi izmanto viņam nodotās medību tiesības. Ja pats zemes īpašnieks ir mednieks un nodevis tiesības medīt citam, tad viņam medības jāsaņā ar medību tiesību lietotāju, ja vien līgumā nav atrunāta cita kārtība. Piemēram, ja īpašnieks pats grib medīt pīles savā dīķī, viņam jāpiesaka medības mednieku kolektīvam, ar kuru viņš noslēdzis līgumu. Parasti jau gan ir tā, ka īpašnieks pats ir mednieks kolektīvā, ar kuru viņš noslēdzis līgumu, un līgumā var atrunāt citus nosacījumus – piemēram, ka īpašnieks savā īpašumā pats var medīt nelimitētos dzīvniekus.

Rezumējums

Medību resursu ilgtermiņa apsaimniekošanas pamatā ir sadarbība starp medību tiesību īpašniekiem un medniekiem, kā arī objektīvs VMD veikts medījamo dzīvnieku populācijas vērtējums. Pieņemot lēmumus, jābalstās uz faktiem, nevis emocijām. Tāpat kā mežs, arī medijamie dzīvnieki ir mūsu bagātība, kas jāsaģlabā un jānodod nākamajām paaudzēm labākā stāvoklī, nekā tā ir saņemta no saviem priekštečiem. 🌿

BUKLETS PAR MEŽA KAITĒKĻIEM UN SLIMĪBĀM

Lai speciālistiem atvieglotu kaitēkļu un slimību atpazīšanu mežā, Valsts meža dienests ir izdevis bukletu “Bīstamākie meža kaitēkļi un slimības Latvijā”, kas ir 54 lappušu biezs informatīvs materiāls par bīstamākajiem un biežāk sastopamajiem meža kaitēkļiem un slimībām. Divi būtiskākie mežaudžu bojājumu cēloņi ir meža kaitēkļi un meža slimības. Lai mežaudžu bojājumi, ko rada kaitēkļi un slimības, būtu pēc iespējas mazāki, svarīgi

ir laikus pamanīt un atpazīt potenciāli kaitīgos organismus mežā.

Informatīvajā bukletā ir apkopoti un aprakstīti 18 visvairāk izplatītie un bīstamākie meža kaitēkļi, kā arī 6 izplatītākās un bīstamākās meža slimības. Bukletā katram pieminētajam kaitēklim un slimībai izveidots īss apraksts un ilustrācijai klāt pievienots fotoattēls.

Buklets “Bīstamākie meža kaitēkļi un slimības Latvijā” pieejams arī elektroniski www.vmd.gov.lv sadaļā Publikācijas. 🌿

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Laila Šestakovska	28323647
Liepāja	Agriša Šēnberga	29285111
Saldus	Maruta Pragulbicka	20222041
Krāslava	Jānis Dzalbs	26459513
Limbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Ludvigs Karvelis	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Viktors Jurčenko	28692818
Iecava	Agriša Kauliņš	26498315
Aizkraukle	Inga Buša	26534704
Jēkabpils	Jānis Sēlis	26465432
Jelgava	Kārlis Folkmanis	29363016
Gulbene	Diāna Supe	26314426
Kuldīga	Valdis Usne	26438175
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs,

Izdevumu iespiešanai sagatavoja Sarmīte Grundšteine,

tālr. 63050477, mob. 29133563

Makets: Dzintars Melnis

Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV-3018

